

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН НЕБЕТО В БРИЛЯНТИ

Превод от руски: Мария Николова, 1976

chitanka.info

Естествено Радунски имаше представа за Кълбото, но действителността се оказа малко по-друга. Журналистът зачатка с магнитните си подкови, озърна се и мина от шлюзовата камера към пулта. Корк вървеше безшумно след него. Сферичните стени сияеха със стерилна белота. Над пулта криволичеше кафявата фреска на мнемोगрафиците. Имаше освен това няколко превключвателя, видеорами, табло на интегратора, малкият екран на оптрона. И толкоз! И то на диспечерския пулт на най-грандиозната космическа машина!

— Разочарован ли сте? — със скърцащ глас се осведоми Корк. Набръчканите му клепачи затрептяха. — Не мога да го проумея. Нищо не е по-поразително и нищо не свидетелствува толкова ярко за техническия примитивизъм, както външната сложност на конструкцията. Просто необяснимо! При конструирането на Магнитния чувал ние най-после се доближихме до идеала, а тази простота ви разочарова. Нали?

— Може би! — съгласи се Радунски. — Макар че... Най-сполучливото творение на човека е лъжицата, щом всичките хилядолетия на прогреса не са могли да я подобрят. Но кого поразява нейното съвършенство? Очевидно не случайно вниманието се насочва към онова, което се развива.

Корк премигна и впери поглед в журналиста.

— Знаете ли, това не е съвсем банално — каза той, като разтягаше думите си. — Никак даже. Седнете, има още време.

— Един малък въпрос, ако позволите. Видеорамите ли са всичко, което имате за наблюдаване?

— Не, защо?

Корк се надвеси над пулта и хвана един от превключвателите. Сякаш някакъв вихър разтопи стените. Креслата и пултът като че се пренесоха в бездната. Цял рояк звезди се втурна към тях. Радунски се вкопчи за облегалките на креслото и се вцепени. Те горяха в тъмнината — пулсиращи, хладни, сред черния мрак, в който искреше кълбото на Млечния път и забулените неясни петна на далечните галактики.

Да, да се намираш ей така, сред звездите, съвсем не беше както да ги наблюдаваш през илюминатора.

— Земята ли е това? — Радунски посочи с димящия край на цигарата си ярка светлосиня звезда.

— Вега. Земята е ето там! А тук са Марс, Юпитер и Сатурн.

— Колко е странно! Настанили сме се в креслата като богове върху облаци...

— Не се увличайте толкова, ще ви се замае главата. Понякога и това се случва.

— А Магнитният чувал? Къде е?

— Той е тук... навсякъде.

За ли път вече Радунски се опита да си представи Магнитния чувал и, разбира се, не успя. Твърде непривично бе всичко. Не можеше да се сравни с нищо познато. Самият факт на съществуването на Магнитния чувал опровергаваше непоклатимите някога представи за предназначението и вида на машините. Столетия наред проектите на инженерите бяха свързани с метала. Едва в средата на ХХ век започнаха да се появяват детайли, които не можеха да се видят, нито да се пипнат, както е невъзможно да се види или да се докосне електронният лъч, бягащ в кинескопа. Но дълго време още в основата на всяка конструкция си оставаше земното — твърдо, течено или газообразно, — отколе познатото и привично вещество.

И едва Космосът разкри неговата безкрайно голяма рядкост. Той показва, че всички грандиозни процеси във Вселената имат друга материална основа и че не е възможно да се върви напред, ако се ползува само земният опит. Така невидимото и неосезаемото състояние на материята стана главното. Наглед в Слънчевата система малко неща се бяха променили, но рудата от астероидите се изпращаше по гравитационни релси, планетите се свързваха с електромагнитни шосета, енергията на Слънцето потече към Земята по невидими лъчи, а безплътните машини на физиците се разпростираха на милиони километри. Приказката за новите дрехи на царя неочаквано придоби друг, непредвиден от автора ѝ смисъл.

Но Магнитния чувал удивляваха дори и свикналите на всичко съвременници.

Машина, диаметърът на която се простираше на стотици милиони километри; машина, която сама установяваше своите граници; машина, в утробата на която имаше един единствен твърд детайл — Кълбото. И то само защото понякога в него трябваше да обитава човекът.

— Имам чувството — проговори Радунски, — че само да се оттласна, и ще отлетя в друга галактика. Кажете, моля, ако времето ни позволява, коя беше главната трудност при конструирането на Чувала?

Корк не отговори веднага. Той се бе свил в креслото, дребен и слабичък, сякаш надвесен над Вселената, впил в нея погледа на хлътналите си очи. „На колко ли години ще е? — помисли си Радунски. — На доста... И интересно за какво ли мисли сега, пред прага на събитието, заради което се е трудил толкова години.“

— Всичко беше твърде сложно — Корк потърка длани. — И конструирането далеч не беше най трудното. Да се преодолеят последиците от конструирането — ето кое беше трудното.

Радунски кимна. Той разбираше мисълта на Корк. Някога единствената задача на инженера беше самият акт на създаването на машината. Апаратури. Енергостанции. Кораби. След това в проектите започна да се появява графата „отчитане на последиците“. Бавно и трудно привикваха инженерите към простата и всъщност очевидна мисъл, че всяка тяхна творба променя света. И от тези творби, както от хвърлен във водата камък, тръгнаха уголемяващите се кръгове на последиците. За какво са мислели създателите на първите автомобили? За всичко друго, само не и за задушавания смог или за задръстванията по кръстопътищата. Но тия последици се проявиха едва след половин век. Проблемите пред по-късното поколение инженери не възникваха след тъй дълъг интервал. Да измислят машина, да преместят планина, да се преградят реки се оказа далеч по-просто, отколкото да се преценят последиците. Ето защо изчисляването на последиците, на производните стана главна задача на инженерите.

— О, да, проблемката си я биваше — Корк въздъхна и в тая въздишка имаше и съжаление за невъзвратимите дни, и гордостта на твореца, и може би дълбоко стаено безпокойство пред решителното изпитание. — Та с последиците започна всичко. Когато бяха изчислени производните от създаването на фотонните ракети, още първата от тях постави кръст над замисъла за полети към други звездни светове. Вие, разбира се, знаете всичко това...

— Фотонният лъч на звездолета трябваше да свети като слънце, но само в диапазона на гама-лъчите. А това би означавало гибел за всичко живо по Земята. Нали?

— Да. А силата на излъчването не можеше да бъде намалена, защото тогава и тягата ставаше недостатъчна. Така възникна проектът за чувала. За да се умъртви вълната, трябва да се издигне вълнолом. Същото е и с последиците. Чувалът защитаваше отлично Слънчевата система от радиацията на звездолета, но същевременно той екранизираше и всички гама-източници на Вселената — против това възразиха астрономите, внасяше смущения в работата на междупланетните полета, което пък пречеше на всички. Наложиха се да проектираме чувала така, че той да се включва само при пускането на фотонния двигател. Разбирате ли докъде води тази втора производна?

— Не съвсем...

— Към третата производна. Инертната конструкция на Чувала можеше да се регулира само след продължителни изпитания, а точно те не биваше да се правят поради риска да се разстрои структурата на междупланетния вакуум. Оставаше едно единствено решение: да се монтира на Чувала разум, който в момента на включването да може сам да настройва конструкцията на оптимален режим.

— Иначе казано, да му се програмира „свобода на волята“.

— Това именно е третата производна! И тя може да бъде спряна от едно единствено, но абсолютно строго ограничение: всяко действие на Чувала, всяко негово самоусъвършенствуване е възможно и осъществимо при условие, че е насочено към грижата за човечеството, за човека и неговите материални ценности.

— Чувалът в ролята на бавачка — трудничко условие...

— Това наистина беше задача на задачите! — Корк се оживи и чертите на лицето му се смекчиха. — Хиляди пъти ни се струваше, че е невъзможно, че не е по силите на човека, че няма изход и ще трябва да се простим с мечтата за звездите. И все пак — ето! Чувалът е създаден, пътят към звездите е открит! Не разбирам само какви ги пишат вашите колеги: Ах, каква невероятно сложна машина! О, как прекрасно се самозахранва от Слънцето. Ах, колко е огромна! Това са глупости! И коралите умеят да строят, и то по-мощно, защото архипелазите, издигнати от тия животинки, са къде-къде по-грандиозни, ако ги съпоставим с нашите постройки. Но нима в това е отликата на човека от коралите? Ето за какво никой не пише.

— Грешите. Пишат за хората, които строят.

— Също неправилен подход. Превъзнасят личността, докато всъщност колективната мисъл твори всичко. А това литераторите упорито не забелязват.

— Защото не сравняват човека с коралите.

— Извинете, не ви разбрах?

— Коралите строят и издигат острови, на които живеят, и толкова... Човекът, като строи, издига сам себе си, променя не само външния, но и своя вътрешен, духовен свят. Без това функцията му би била като тази на коралите.

Замислен, Корк гледаше втренчено пред себе си. Мълчеше и Радунски. Минутите, летяха, неосезаеми в неподвижната светлина на звездите. Времето приближаваше. Корк се изправи, тръсна глава, като че ли да се освободи от ненужните мисли. Очите му излъчваха непреклонността на повелител. Ръцете сръчно легнаха върху пулта. Резките му черти замръзнаха като в бронзова маска.

В матовата глъбина на екрана плъзнаха някакви неразбираеми за Радунски символи. Той погледна отстрани Корк: жесток, затворен — да не го закачаш! Е, добре...

— Започва ли?

— Мълчете!

Като войници при щурм се носеха острите чупки на знаците. „Чувалът докладва — досети се Радунски. — А Корк? Какво ли управлява, щом чувалът прави всичко сам?“

Нямаше кой да му отговори.

„Да! Не. Включи се! Нулева фаза. Готово. Да!“ — отсечено говореше някому Корк. Впитите му в превключвателя пръсти сякаш сдържаха силно обтегнати юзди. Радунски бързо се огледа. Звездите си горяха, както преди. Но някъде в необятната пустота, той просто чувствуваше това, се извършваха последните приготовления. Напрягаха се безплътните мускули на свръхмашините, носеха се тайни команди, някакво подобие на мисли пронизваше вакуума. И всичко течеше скрито, неразбираемо за обикновеното човешко възприемане.

Изостреното лице на Корк бе сурово. Някога по същия начин инженерът, построил моста, е заставал под него, за да изчака първия тежко громолящ влак да мине над главата му.

— Кога най-сетне ще стартира „Фотон“? — изтръгна се от Радунски.

— Той вече стартира — отвърна му със стиснати устни Корк.

Над плътната еклиптика пламна бяла, режеща очите светлина. Но това трая само миг. Внезапно сякаш някаква огнена река закри Вселената. Нямаше вече тъмнина, нямаше звезди. Навсякъде се разстиляше необикновено красиво небе, в което чудни пръстени преливаха във всички цветове на дъгата.

— Ето го Чувала... — прошепна Корк.

Той стоеше, полузатворил уморени клепачи, и може би тихо ликуваше като човек, завършил последното си и най-велико дело в своя живот. И може би бе мъничко тъжен, защото знаеше, че вече никога не ще се повтори този върховен миг.

Вселената над тях пламтеше и блясъкът от лъча на звездолета сияеше като брилянт. „Ето какви сме ние — трескаво звънтеше в съзнанието на Радунски. — Ето какви сме ние...“

Той търсеше подходящи думи, но преди още да ги намери, се спусна мрак — така внезапен и черен, че Радунски извика и замижа.

— Фотон! Фотон! — Резкият фалцет на Корк издаваше объркване. — Защо прекратихте старта?!

Отговорът щеше да пристигне едва след като думите му прелетят стотиците милиони километри. Ужасен, Радунски отвори очи. Примигна смутено два-три пъти.

Всичко си беше съвсем обикновено. Звездите блестяха, както всякога, мракът беше безжизнен и глух, пронизван от техните лъчи.

— Седнете и се успокойте! — звънкият глас на Корк го прикова към креслото. — Какво се мятате насам-натам? Щом Чувалът изключи, значи така трябва.

— Но този внезапен мрак?...

— Мрак! Просто физиологична реакция на очите след ярката светлина. Ей сега ще разберем какво е станало, трябва малко да почакаме.

Корк стисна с ръка брадичката си. Радунски отвърна поглед от неговото потъмняло лице. Вече не се решаваше нищо да попита, само молеше минутите да текат по-бързо — така непоносимо тежък бе впитият в екрана поглед на Корк.

— Говори „Фотон“ — разнесе се внезапно от високоговорителя. — Какво става там?!? Чувалът не ни позволи да стартираме! Полето му изключи нашия лъч!

Корк издигна длан пред лицето си, сякаш да се защити от удар. После отпусна бавно ръка, докато погледът му следеше плъзгащите се по екрана символи.

— Край! — изрече глухо той. — Четвъртата производна.

— Коя? — Радунски подскочи ужасен. — Нима...

— Не, не, изискванията за безопасността са спазени — безжизнено прозвуча гласът на Корк. — Даже прекалено...

— Как прекалено?!

— Чувалът е програмиран така, че да осигурява максимална безопасност на човечеството и на човека. Той това и стори. Нима не разбирате? Междузвездните полети са опасни, за екипажите — триж по-опасни. И Чувалът, в пълно съответствие с програмата, ги забрани. Като бавачка ни дръпна за ризката, да не бягаме от къщи.

— Но как така... — промърмори Радунски, едновременно объркан и радостен, срамувайки се за своята радост и страдайки за Корк. — Слушайте! Че тогава нищо не е изгубено! Трябва само да се измени програмата на Чувала, да се изключи грижата за отделния човек и...

Той се запъна. *Може ли да се осигури безопасността на човечеството без грижа за безопасността за отделния човек!*

— Да! — с внезапно и мрачно тържество проговори Корк. — Сега вече разбрахте колко трудно се постига прогресът, нали?

Той се изправи и застана над притихналия Радунски, който се бе вторачил в неговото решително и някак странно подмладено лице на боец, готов на всичко.

— Защо се учудвате? — устните на Корк се изкривиха в насмешка. — От неуспехите ние ставаме само по-силни. Четвърта производна? Нека е четвъртата производна — и нея ще преодолеем. Вие ще видите небето във фотонни брилянти, ще го видите! В края на краищата това е обикновена инженерна задача...

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 15/1976 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.